Ч. 4. Pocztowa należytość opłacono ryczałtem Львів, неділя 20. січня 1929 р. Рік XXXI

Виходить що тижня в неділю.
Адреса редакції і адміністрації: „Свобода", Львів, Ринок 10, II. пов.

СВОБОДА

СЕЛЯНСЬКА ГАЗЕТА
Орґан Українського Національно-Демократичного Обєднання.

ПЕРЕДПЛАТА виносить в краю: місячно 80 сот., чвертьрічно 2 зол. 20 сот. В Америці 2 дол. річно. Зміна адреси 50 сотиків. Поодиноке число коштує 20 сот.

Телеф. Редакції: 29-41. Телеф. Друкарні: 29-26.

ДО СПІЛЬНОЇ МЕТИ.

Дивувалися читачі „Свободи", що через три тижні не діставали своєї ґазети. Дивувалися і певно догадувалися причини. Чейже „Свобода" не перестала виходити, бо це неможливе, отже сталася якась надзвичайна причина, що недопустила її до рук читачів! І хто так думав, не помилився. „Свободу" постигла велика пригода, якої доси за час свого 31-літнього істнування ніколи не мала. І подвійне святочне число і чергове післясвяточне впало жертвою конфіскати, але серед таких умов, що в обох випадках другого накладу видати було не можливо.

Про ці конфіскати розводитись нам годі. Заговорять про них українські посли в соймі, а покищо зазначимо тільки, що в другім числі сконфісковано те, що в першім числі перейшло через цензуру. Що це значить, не хочемо тут говорити, гадку про це лишаємо нашим читачам.

І думаємо, що наші читачі і все наше громадянство зрозуміє тепер як слід важке положення нашої ґазети, та чому саме нашій ґазеті приходиться серед таких важких умов працювати для національної справи. У високі дерева звичайно громи бють, це загально звісно, і хоч не нашим звичаєм хвалитись, то безсторонний знавець нашої історії з останньої доби мусить признати, що наша ґазета як орґан найбільшої української партії є одною з тих висунених позицій, в яку спрямовані найчастіші супротивні удари. Та ми цього не лякаємось, бо ми свідомі того, що за нами стоять численні тисячі наших читачів, які дадуть нам моральну та матеріяльну силу видержати в дальшій важкій праці для народнього добра. Ми певні, що наші читачі і все українське громадянство не позволять здати важної позиції, якою є наша ґазета, не полишать її на поталу „времени лютого", але скріплять її та поширять, даючи їй змогу сповняти ще успішніше своє завдання.

З новим роком найкраща до цього пора. З новим роком нехай кожний читач „Свободи" сповнить свій обовязок передплатника і оскільки цього доси не зробив, нехай негайно надішле передплату, а одночасно старається приєднати нам нових передплатників. Цим засвідчить найкраще, як дорога йому народня справа, якій „Свобора" служить уже стільки літ. А редакція зі свойого боку буде старатись, щоб наша ґазета була як найцікавішою і серед розбіжности нашого політичного життя служила дальше певним дороговказом до нашої національної мети.

Отже спільними силами до дальшої праці!

Народнє добро.

Як мало серед нас таких, що розуміють велике значіння слів: „народнє добро"!

А як нам треба зрозуміти ці слова, перейнятися їхнім глибоким змістом, відчути всю їхню вагу!

Є це обовязком кожного українця, коли він хоче називатися сином України, а не євангельським „блудним сином".

Здорова, нормальна людина працює для нащадків. Батьки, уліпшуючи своє господарство, докуповуючи землі, ствлячи нові будинки, заводячи садки, копаючи керниці, знають, що не зужиють вони свого добра й що залишиться воно для дітей, внуків і правнуків.

Наші попередники: князі, шляхта, добрі духовні особи, щирі народні діячі, селяне й міщане, вчені, письменники, маляри, будівничі й инші — багато попрацювали, щоб збільшити **народнє добро.** Вони знали, що не візьмуть плодів своєї праці в могилу, й раділи, що все це залишиться їхнім нащадкам на користь, а цілому народові на славу.

Їхня праця — це те народнє добро, яке ми нині маємо: церкви, громадські будинки, памятники, хрести, городища, замчиська, могили, музеї, бібліотеки, книгарні, книжки, образи, оповідання, вірші, пісні, селянські господарства, просвіти й т. д. У все це вложено безмежну кількість сил, розуму, серця, поту, крови, гроша, нервів. В кожному камінчику, в кожній картці книжки, в кожному звуці пісні, в кожній нашій установі, в кожній найдрібнішій річі живе частина душі наших добрих попередників, що працювали й дбали, щоб залишити їх нам. не знаючи ще нас.

Так само роблять і сучасні наші брати, в душах яких палає невгомонний огонь творчости: вони теж творять корисні установи, будують громадські будинки, кидають у маси насіння науки й культури, пишуть, малюють, складають нові пісні, видають книжки, орґанізують кооперативи, просвіти, театри, нові господарства, пасіки...

Хіба ж тільки для себе?

Ні. Вони всі вмруть, як і ми з вами. А те, що створять вони, залишиться для майбутніх поколінь.

Отак кожне покоління одержує щось у спадщину від своїх попередників і, коли воно здорове й працездібне, додає до нього плоди й своєї праці. Так твориться **народнє добро,** твориться зусиллями цілого ряду поколінь. Тому-то воно й називається **народнім добром,** бо не є власністю жадного окремого покоління, а цілого народу — того, що зійшов у могилу, що живе під цей час і що буде жити після нас.

А коли так, то ми не в стані ні продавати, ні марнувати ні занедбувати цього **народнього добра.** Навпаки. Одержавши його від батьків, ми маємо своїм обовязком збільшити його своєю працею, щоб залишити його нащадкам у кращому вигляді. Инакше ми були б „блудними синами", подібними до євангельського, що змарнував батьківське майно. Коли б ми розтратили це народнє добро, то нашим дітям прийшлося б робити все спочатку й вони опинилися б позаду инших народів, а може й стали їхніми рабами та наймитами. Ми й так відстали від сусідів, бо наші батьки не все зробили. Мусимо цей гріх надолужити й поповнити, щоб наші діти дігнали инші народи.

Чи дійсно всі українці так розуміють „народнє добро"? Чи дбають про збереження того, що сотні років творили наші батьки? Чи побільшують це добро для наступних поколінь?

Ні. Появилися серед нас марнотравні сини, для яких нема батьківської спадщини, добутої потом і кровю, — це інтернаціоналісти: комуністи й подібні до них. Що для них прогуляти батьківщину з першим-ліпшим зайдою? Що для них національні ідеали, за які пролито море української крови? Що для них наша душа, наш дух український?... Блудні сини!

Є й инші блудні сини — хруні, а особливо багато їх на північно-західніх землях. Вони не від того, щоб зріктися прав на свою батьківщину та щоб те, що здобули батьки, змішати з чужим добром: позаводити все мішане, знищити все українське, або передати його в руки чужинців. Марнотравні, блудні сини!

Не брак і таких, що думають, що їхня земля та їхні господарства не є народнім добром та що вони можуть продавати й передавити їх кому-будь, хоч би й чужинцеві. Нерозумні сини! Та ж це батьківська спадщина, яка повинна перейти до внуків — правнуків, а не до чужинців.

Є нарешті найбільше таких, яким є байдужі овочі творчого духа батьків: мова, пісні, звичаї, одяги, могили, руїни, памятники, просвіти, кооперативи й т. ин. Темні, невдячні сини. Та ж у всьому цьому живе дух наших батьків, що любили, творили й страждали...

Одні лише свідомі націоналісти добре розуміють, що **народнє добро** є святощами, які треба зберігати, охороняти й відстоювати, хоч би за це довелося й терпіти.

Такими повинні бути всі українці.

Навчімось же розуміти, любити й зберігати народнє добро: чи-то могили, чи руїни, чи памятники, чи церковці, чи пісні та звичаї, чи клаптики рідного поля, чи рідні установи, чи нарешті свій дух український.

Станьмо всі, як добрі сини, до праці, щоб нашу спадщину помножити й збагатіти та охоронити її від чужих зазіхань.

Недопустім до марнотравства, загину чи продажу чужинцям.

Бо це не наше, а **народнє добро,** бо це святощі, які ми мусимо передати нащадкам.

В. Островський

Велика відповідальність.

З приводу Йорданських свят спочинеш трохи, читачу й читачко. І серед цього спочинку твої думки полетять дальше від щоденних турбот, від щоденної роботи. І цю хвилиночку хочу використати на те, щоби пригадати, що з цим роком ми всі, цілий наш народ увійшов у ювилейний рік Товариства „Просвіта" у Львові. Дня 8. грудня 1928. покінчилося одно шестидесятиліття істнування Товариства. За роботу цього шестидесятиліття хтось мусить відповідати. Хтось мусить також розуміти й те і памятати, що вже наступний день 9. грудня 1928, а й нинішній і завтрішній, і цей, що прийде за місяць, за рік, за десяток років мусить мати свої робочі руки, котрі будуть його будувати, котрі будуть йому надавати відповідний, правильний, а може й неправильний зміст. І ці робочі руки знову будуть мусіти нести одвіт за роботу.

А хтож це є той, що відповідає за минуле, за її теперішнє, а далі й за її майбутнє?

Це — і я і ти, читачу і читачко! Це всі твої родичі, свояки, знайомі, приятелі, други й недруги! Це ми всі разом, увесь народ! Це ми всі відповідаємо; і то не тільки ті, що живемо тепер. Ми відповідаємо і в особах наших батьків та дідів. Відповідаємо в особах наших дітей, внуків і усіх ще ненароджених земляків, але які напевно прийдуть після нас, як наше продовження.

І хоч як мало часу у тебе, читачу й читачко, щоби зацікавитися глибше історією, діяльністю і завданнями твого таки Товариства „Просвіта", а проте ти вже стаєш д і я л ь н и м членом його освіченої армії, коли зрозумієш цю відповідальність і приймеш її на себе. Приймеш, розуміється, у повній свідомости того, що приймаєш.

Та щоби ти, читачу й читачко, зле не зрозумів(ла) того слова „приймеш", то треба тобі сказати, що відповідальність завше на тобі, чи ти хочеш її приняти, чи не хочеш. І то відповідальність не тільки за долю товариства, але за все життя народу. Тут **головне питання у тому, чи ти свідомий цієї відповідальности.**

Бо історія, діяльність та досягнення Товариства „Просвіта", це історія і діяльність твойого власного життя, успіхів і невдач, хвилевих підйомів і тяжких заломань. І тому Товариство зовсім невинно поносить тяжкі наслідки своїх недоглядів, твойого занедбання, овочі байдужности. Але воно також буйно розквітається від твоєї життєздатности, бадьорости, роботячости.

І раз запамятай собі, і всім иншим це говори, що це-ж Товариство від тебе нічого не хоче для себе самого. Коли воно щось хоче, то тільки для тебе.

Воно тільки ставить перед тобою завдання твоєї праці. Воно поможе тобі шукати доріг, щоби

Pr. 11|29, Sąd okręgowy karny we Lwowie postanowił na posiedzeniu niejawnem po przesłuchaniu Prokuratora przy tymże Sądzie a) zatwierdzić po myśli przepisu z art. 76 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z 10 maja 1927 poz. 398 Dzup. Nr. 45 dokonane dnia 5. I. 1928 przez starostwo Grockie we Lwowie zajęcie czasopisma pt. Swoboda Nr, 1-2 z dnia 6, stycznia 1928 z powodu, ze zamieszczony w tem czasopiśmie artykuł qt. 1) „Nasz połtycznyj bilans" 2) Ważke położennja ukrainśkoho seła" zawieraia w sobie znamiona zbrodni z § 65 a) uk. ad i występku z § 300 uk.b) wydać po myśli przepisu z art. 77 cytowandgo rozporządzenia zakazdalszego rozpowszechniania tego pisma drukowanego. Zarazem wydaje się odpowiedzialnemu redaktorowi tego czasopisma nakaz, by orzeczenie niniejsze umieścił bezpłatnie w najbliszym numerze i to na pierszej stronie pod rygorem następstw przewidzianych w art. 60 tegoż rozporządzenia. — We Lwowie, dnia 10, tyczni 1929. Hawel.

твоя праця видала для тебе як найкращі висліди.

Коли ти селянин, а таких у нас найбільше, то воно каже, що ти мусиш опанувати варстат твоєї праці. Воно тоді розкриє перед тобою, що ти можеш стати і мусиш стати, як тільки захочеш, важною складовою частиною буття цілого твого народу.

Цю саму правду відкриє воно й ремісникові, і робітникові, і трудовому інтелігентові, і торговцеві, і промисловцеві, і всім огнивам повної нації.

Воно усім їм скаже, що цього можна досягти тільки власною працею над собою, опановуванням себе самого. Воно розкриє усе прокляття, що спливає із слів: „якось то буде", або із ще инших слів: „моя хата з краю". Воно скаже тобі шукати звязку з таким самим як і ти; воно звяже тебе сильними узлами з твоєю молоддю і з дітьми. Воно відкриє тобі тайну велику, якої часто не хочеш розуміти, що діти й молодь підуть дальше наперед, ніж ти можеш піти. Діти й молодь дістануть зміст життя, а в їхні молоді, здорові соки увійде здорове прісне тісто. Збудяться творчі сили й викрешуть здорову, багату, велику творчість. Воно повяже тебе з минулими тисячеліттями й покаже тобі майбутні тисячеліття. Відкриє в тобі вічного, безсмертного духа у хвилевій мандрівці у слабому тілі. Але й повчить, що тільки в часі цеї хвилевої мандрівки маєш можність витиснути свою печать або вічного благословенства або вічного прокляття.

Щойно тоді зрозумієш, яка велика цінність, який скарб живе у твойому тілі. І коли ти казав цьому скарбови у всякій ділянці твоєї роботи, кожного дня й години, при всякій нагоді, у всяких зносинах з найблизчими й найдальшими виконувати достойну українцю діяльність, тоді для тебе ніщо не буде страшне. Не будуть страшними ні хороби, спричинені малими бакцилями, ні бездушна куля салдата, керованого яким би то не був диктатором, ні петля ката, ні ніщо-ніщо в світі. Тоді ти зрозумієш, чому ти як „черепичя недобита" такий важний у моменті „там, де гине міліон". Тоді що-йно твоє життя задоволить тебе, тоді може що йно наблизишся до розуміння твоїх великих людей, про котрих нераз згадуєш у часі їхніх свят.

Повнота та буйність такого життя залежить тільки від тебе. А робітнею, для виконування усього потрібного матеріялу для такого життя, є саме твоє Товариство „Просвіта".

Напевно так, читачу й читачко!

М. Галущинський.

Польський сойм.

Справа батятицьких подій.

На повнім засіданню польського сойму 15. ц. м. пос. **Вальницький** (сельроб) поставив нагле внесення **в справі крівавих подій в Батятичах**. Мимо спротиву деяких партій наглість внесення ухвалено. Зажадано в ньому потягнути до відповідальности адміністраційні органи як співвинних у проливі крови та вислати окрему посольську комісію, що має розслідити криваві події. Віцеміністер Ярошиньскі заявив, що уряд не має нічого проти вияснення справи, але спротивився внесенню, яке з гори приписує вину поліції і владі. Внесення відослано до адміністраційної комісії.

На тім самім засіданню була дискусія над внесенням клюбу одинки в справі ревізії конституції та в справі додаткового реґуляміну у звязку з цею ревізією. З промов, що заявилися проти ревізії конституції, заслугують на увагу виводи посла Лібермана (пол. соц.) і Домбського (хлопська партія).

Найблище засідання сойму відбудеться ві второк 22. ц. м.

Сталім наші серця, йдімо все вперед, піднімаймо тих, що впали на шляху відродження — Українських Інвалідів!

З народніх звичаїв.

Як святкують наші люди Йордан?

Свято Йордану або Богоявлення святкують наші люди на Поділлю подібно як Різдво і Великдень дуже урочисто.

Сам „щедрий вечір" перед Йорданом обходять майже в той сам спосіб, що святий вечір перед Різдвом. Як відомо, в день святого вечера відбувається в церкві водосвяття, на котре спішать всі, хто тільки вільний від роботи. Аж до освячення води заховується строгий піст, а постять всі крім хорих і дітий. Вернувши з церкви, кождий господар іде кропити своє обійстя свяченою водою. Звичайно один із синів бере в руки бохонець хліба і йде вперед, а за ним батько чи хтось із старших, взявши мисочку зі свяченою водою і кропило. Так обходять ціле обійстя, заглядають до всіх будинків і всюди кроплять свяченою водою. Це має хоронити господарство від всякого зла.

Тимчасом господиня робить ріденьке тісто, даючи до нього свяченої води і з того тіста роблять хрестики в хаті на сволоку і над всіми дверми в хаті та по других господарських будинках.

По хатах великий рух, всюди печуть і варять, бо є що варити. Старий український звичай велить, що на щедрий вечір має бути дванайцять страв. Варять і подають в тім самим порядку, що на святий вечір перед Різдвом.

Як водосвяття має відбуватись на ріці чи ставі, то вирубують з леду великий хрест, котрий дівчата убирають дуже гарно смеречином, квітами і прапорцями. Вбирають того дня також церковні образи, хоругви, процесіональний хрест і т. д. а всьо на синьо-жовто.

Так сходить день і починає вечоріти. Як на небі покажеся перша зірка, починають готуватися до святої вечері. Діти виробляють на вікнах по всіх шибах хрестики із стебел. Господар приносить до хати дідуха, це є сніп ячменю, пару вязок соломи з ярого збіжа і вязку сіна.

Побажавши всьому домови веселих свят, кладе дідуха на почеснє місце в куті. Солому розстелюють по долівці, при чім дівчата квокають як квочки, аби добре велися курята.

Сіно розстелюють по лавах і столі. На столі в чотирох кутах кладуть по головці чоснику, так само кладуть на стіл під обрус трохи сімени. Це все має мати опісля лічничу силу. Застеливши стіл обрусом, кладуть два бохонці хліба, миску куті, це є пшениці засолодженої медом, засвічують свічку і помолившися, всі сідають до вечері.

Коли по хатах засядуть до вечері, молодіж збирається тимчасом у гуртки і бігає до кожної хати щедрувати. Щедрівки походять нераз з дуже давних часів і з них віє глубокою стариною.

На щедрий день всі встають досвіта і спішать до церкви. По Служби Божій відбувається водосвяття, звичайно на ставі чи ріці, а де нема ріки, то десь коло керниці. Дух радується бути на цім торжестві — вся молодь в народніх строях, хоругви, образи, хрести, одним словом всьо прибране українськими блакитньо-жовтими квітами і прапорцями. Наш нарід на селах дорожить своїми національними святощами..

У йорданськім водосвяттю беруть участь звичайно люди й инших обрядів, як де вони є, а навіть жиди приглядаються збоку.

Наші люди вірять, що йорданська вода має велику силу проти всього злого.

Споміж ріжних щедрівок, які наш нарід співає на Поділлі, подаю тут одну, що зачинається тикими словами:

Перший товариш, чимся похвалиш?
Славен єси, славен єси.

Я. Кріп.

Пригоди Івана Ґаха.

Іван Ґах це малопольський горожанин, ґазда і мешканець села Н. у львівському воєвідстві.

Він був хлопище дужий як медвідь, хитрий як лис, тільки натуру мав троха не теє... І дотеп у нього був не конче легкий, але це дрібниця.

Любив добре попоїсти, ще ліпше попити, а ще як дурничка, то подай Господи. Він, кажуть, за часів б. п. австрійських посередних виборів до законодатних тіл, будучи виборцем, на ковбасах, дреглях і инших ласощах та ріжних напитках їдунські концерти давав, аж пани дивувалися.

От він одної літньої неділі з церкви йдучи, вступив з кумом Семеном до корчми на чарку гіркої перед обідом, для ліпшого апетиту.

Випили по одній, ба по другій, а третою поправили. Кум заплатив і розійшлися кожний до своєї домівки.

Тільки ступив Іван на поріг, а тут тобі Іваниха якраз вибирає з окропу вареники, і ще й які вареники! З самого сира, з білої муки, аж очі беруть.

Вибирає і до макітри кладе по одному, щоби не позлипалися, а на окріп инші кидає.

— Щаслива днина як рідко! Там кум чарочку поставив, тут свіжі вареники... — думав Іван про себе, примістився біля повної макітри й став ковтати вареники один за другим, поки не випорожнив макітри геть до дна. Навіть не запримітив, що були ще не омащені.

Іваниха добула розтоплене сало, хоче омастити й до макітри, а там хочби тобі один вареничок, то чема.

— То не міг заждати на омасту? Бач його, пісні стріщив — докоряє печаливо вірна дружина.

— Нічо, нічо, я не видів, що неомащені, другу макітру омасти! — успокоює Іван ґаздиню.

Випита в корчмі горівка Іванови не на здоровля пішла. В одно не добре відбивається і пекольним вогнем пече в середині. Думав, що по варениках перестане, а воно ще більше пече.

Іваниха вибрала другу макітру вареників, омастила салом і поставила перед чоловіком. Нехай — каже — здоров споживає, він жеж у неї ґазда, всьому голова, нехай собі не жалує, а бодай раз у тиждень, в неділеньку святу дасть собі духа.

Іван зїв ще й другу, трохи неповну макітру, обтер рота, попив водою і засів з челядю до обіду.

Обід був добрий, багацький, з мясом, кобасою і молочною кашею поруч вареників і инших „снідів", і Іван таки добре покріпився.

По обіді взяв подушку під паху і подався до стодоли відпочати на пахучому сіні, бо в хаті мухи не давали спокою.

З полудня Іваниха сиділа з донькою біля вікна на лаві. Мати чесала і заплітала донину косу-росу, а доня задумавшися, дивилася крізь вікно на вулицю, чи не збираються там подруги на гуляння.

Нараз почули рев, щось гей худобячий.

— Вийди, Параню, подивися, там відай наша красуля реве. Може запленталася, а може зриває? — каже мати.

Доня мерщій вибігла з хати і небаром збентежена вернула.

— Мамочко — каже, — це не красуля реве, а татуньо в стодолі щось їм дуже недобре!

Кинулися обі до стодоли, а там... Ісусе небесний! Іван з болю веться на сіні і реве не своїм голосом, аж ціла стодола ходуром ходить.

— Іване! Івасечку, голубе, ґаздо мій, тату, що тобі? — шепчуть обі, мати і донька, припадаючи хворому до грудий.

А Іван нічо, лиш з себе і з себе, мало що кишок в собі не пірве. Згодом простогнав:

— Жінко, діти, зле зі мною, ой дуже зле! Гину, марне зі світа пропадаю... Живіт розпирає... у нутрі пекольним огнем пече бісова горівка... Жидюга почастував, пропав би! А може жид не винен? Може хтось лукавий наврочив? А може то вареники, що їх у смак зїв?

— Посилайте по бабу Василину, нехай вугілля скине, віск виллє... Нехай робить, що хоче, бо сконаю — додав по хвилі.

— Біжи, доню, по бабу Василину, по дорозі вступи до діда Охріма, вінжеж якийсь „оґльондач" і худобі помагає, чей і батькови поможе! Біжи, та не бався, бачиш, батько гине! — лебедить Іваниха, а сама двигнула хворого з леговища, перевела у хату, розібрала і положила в постіль.

Небаром прийшли дід Охрім і баба Василина і зараз таки зробили „конзиліюм".*) Дід оглянувши хворого, каже, що у його жилах зіпсута кров грає, а баба, що пристріт зі злих очей. Хтось — каже — лукавий наврочив. Значить дід і баба в діяґнозі**) не погоджуються.

По довшій нараді порішили, що кожне лікуватиме на свій спосіб, а вже воно щось з того вийде. Як не одно поможе, то може друге.

Дід добув з пазухи свої струменти, що ними худобі кров пускає, засунув Іванови рукав вище лікти і пустив кров, а баба Василина з ножем в руці взялася заговорювати недугу. Опісля казала подати склянку води, скинула вугілля і нічо. Аж як вилляла віск, то відразу усьо як живе стало їй перед очима.

— Бачу, усьо бачу! — мимрить старечим ротом. — Молодий чорнявий чоловік зза десятої межі, що його хата стоїть вікнами до полудня, наврочив вас. Треба дістати жмуток його волося й спалити на жаркім вогни, і підкуритися тим, а всьо буде добре.

— Це ніхто инший, як Павло Пляцок. Його хата стоїть до полудня і межа його чи не десята — втрутила сусіда Настя Капарна.

— Те, те, зараз Пляцок, бо його хата стоїть до полудня, а ваша як стоїть? — на те дід Охрім.

Тут баба Василина взялася на инший спосіб недугу проганяти. Посатаніла, стала бігати по хаті і вимахувати ножем як навіжена. Ще й несамовито кричала:

— А тю, тю, а тю! А проч, а вон лихая недуго від раба божого хрещеного і миропомазаного Івана! Геть мені відсіля на ліси темні, на багна непроходимі, на безвісти безвістенні, на дебри недоступні, щезай, пропадай від мира хрещеного і чоловіка не муч!

Дід затамував кров. Більш пів кварти витекло, а чорна як мазь. Зараз видно, що зіпсута.

Ослаблений лікуванням Іван, віддавши недільний обід, разом з кумовим почастунком, дещо успокоївся.

— Видко діло, що лікування помогло, лиш не знати чие? Дідове, чи бабине? — міркують домашні.

Коби то помогло, а воно лише так здавалося.

Від памятної неділі Іван став западати на здоровлю. Він, що правда, лігма не лежав, але нидів з

*) Нарада лікарів, як хворого лікувати.
**) Розпізнання недуги.

Наш милий Боже на небеси.
Славен єси, і т. д.
Хвалився місяць наперед Бога,
Ой як я вийду серед ночи,
Возрадується гість в далекій дорозі.
Другий товариш, чимся похвалиш?
Хвалилося сонце наперед Бога,
Ой як я зійду в неділю рано,
Ой освічу я гори, долини,
Возрадується всяка травиця.
Третий товариш, чимся похвалиш?
Хвалився дощик наперед Бога,
Ой як я пійду три рази в маю.
Возрадується жито, пшениця,
Жито, пшениця, всяка пашниця.

Новосілка Грималівська. — *Дмитро Рудяк.*

Стріляють до селян.

Знову крівавий страйк.

В селі Батятичах, пов. Жовква прийшло 11. січня ц. р. до крівавих подій з приводу суперечки селян з управою тартаку в Камінці Стр. за підвищення платні. Фірма платила за воження дерева по 11 зл. від фіри а селяни домагались по 18 зл. В справу вмішалося староство і фірма підвисшила платню на 12 зл., але селяни обставали при своїм і страйкували.

Дорога до ліса веде крізь Батятичі і місцева людність не хотіла пропустити фірманок з інших сіл, які фірма хотіла вжити до воження дерева. Приїхав заступник староства, але нічого не вдіяв. Тоді виступила місцева поліція, скріплена околичними постерунками. Як подають польські ґазети, поліція стріляла для остороги в повітря, а вкінци дала сальву до людий. Від куль погибло трьох селян, а кількох було ранених. Першу поміч жертвам стрілянини дали лікарі з Камінки Стр. З поміж ранених один умер в шпитали.

До Батятич вислано зі Львова слідчого суддю і делеґата поліції, що переслухали кількадесятьох селян і місцеву поліцію. Польські ґазети приписали вину за криваві події сельробівській аґітації. Похорони чотирох убитих селян відбулися 13. січня при великім здвизі місцевих і замісцевих селян.

На засіданню сенату 14. ц. м. Український Клюб зголосив нагле внесення в цій справі. Зажадано від міністерства внутрішних справ, щоб на місце події приїхав негайно представник і розслідив правдиву причину. Український Клюб заперечив, начеб подія мала політичний підклад, і ствердив, що подію викликали тільки економічні причини. Наглість внесення прнято одноголосно.

СЕЛЯНИ, НЕБЕЗПЕКА!

„Грім не вдарить — селянин не перехреститься“ — є така приповідка на придніпрянщині.

Приповідка дужа влучна. В ній, як у зеркалі, відбивається вдача старого українського селянина. Кажу старого, бо серед молодих селян уже заявляються нові инші люде.

Ось вона ця вдача.

Ходить собі худоба під ласкою Божою, й селянин і не думає, щоб була в селі ветеринарна аптечка; лише коли корова захворіє й згине,— плач і лемент!

Закликає, закликає українське асекураційне т-во забезпечити від огню свої будинки, — де там, селянин вдає, що не чує. А коли трапиться нещастя й згорить — оттоді горя й сліз!

Кличуть, переконують аґрономи й приятелі нашого народу, національно-демократичні діячі: „Селяне! гуртуйтеся в кооперативи, в т-во „Сільський Господар“, учіться поновому вести господарку, орґанізуйте збут своїх продуктів та перерібку їх“, — рідко хто відгукується.

А небезпека вже чатує.

На всіх наших українських землях число населення швидко зростає. Господарства дробляться. Надії на даремну землю — зникли. Та хоч би й поділити зараз усю панську землю між безземельними й малоземельними, — земельного голоду задовольнити не можна, бо все одно землі для всіх не вистарчить.

А тим часом діти все родяться та ростуть. Пройде ще кілька років, і селянин у розпуці схопиться за голову: „Дітей четверо-пятеро, а землі всего кілька морґів. Як і поділити її між них, то все одно з голоду повмирають“.

І буде так.

А щоб до цього нещастя не допустити, треба хреститися раніще, ніж грім ударить. Треба вже тепер думати, який варстат праці залишимо дітям, щоб з голоду не повмирали.

На це є дві ради.

Перша: негайно зайнятися аґрикультурою, удосконаленням сільсько-господарської справи в такій мірі, щоб морґ землі давав у дватри рази більше доходу. Можна це осягнути через широкий розвиток „Сільського Господаря“, до якого повинен належати кожний селянин.

Друга: широкий розвиток кредитової, сільсько-господарської і промислової кооперації. Необхідно зорґанізувати через свої кооперативи збут усіх своїх продуктів так, щоб увесь зиск залишився в селянській кишені й ні один гріш не йшов у руки посередників-перекупнів. Таким чином селянин матиме із свого господарства доходу більше на утримання родини.

Але цього мало. Селянським рукам, що не знайдуть праці на землі, треба дати заробіток у свому власному селянському промислі. Як кажуть: село треба упромисловити. Треба створити свої кооперативні млини, крупарні, оліярні, молочарні, фабрички ткацькі, консервні, кушнірні, шевські, столярні, машин, штучних погноїв і т. д. і т. д.

Створення селянського кооперативного промислу є потрібне, поперше, для того, щоб переробляючи власні сирівці, залишити дохід у своїх руках, а по-друге, щоб у цьому промислі дати працю тим селянським синам, для яких не вистарчить землі. Тоді не доведеться їм йти в наймити до чужинців і все життя бідувати.

А для того, щоб урухомити власне рільне господарство та власний промисл, необхідно створити національний капітал у своїх кредитових кооперативах. Для цього є один спосіб: кожний селянин повинен свої ощадности, хоч би й найменші, складати тільки до своїх українських банків і цим дати їм можливість фінансувати розвиток сільського господарства й сільського промислу.

Селяне! Все це не вигадки й не дурниці. Все це так само потрібне для життя виших дітей, що через кілька років опиняться без землі, як є потрібним для них сьогодня той хліб, що ви їх годуєте ним.

Небезпека для селян наближається. Не чекаймо, коли вдарить грім горя й розпаду, а берімось до рятунку своїх дітей вже сьогодня!

В. О.

З укр. північно-західних земель.

Киринники.

Українське селянство на Волині починає звільнятися від туману, що напустили на нього ріжні доморослі „соціялісти“. Національна свідомість зростає, а поруч з нею зростає й свідомість господарська. Для витверезленої селянської голови стає ясним, що ратунок є один: творити свою власну українську культуру, власну народню господарку, не змішуючись з чужинцями й йдучи за своїми щирими народніми провідниками інтеліґентами. Опльовування українських інтеліґентів націоналістів комуністами й сельробівцями не помогло. Націоналіста кооператора, просвітянина чи церковника знов сустрічаються на селі тепло й радісно. Культурно-освітній і господарський рух серед українців набирає нової сили. Послів одинковців і инших передвиборчих і повиборчих хрунів неначе корови злизали.

Цей рух занепокоїв польських політиків, які найбільше бояться селянської національної свідомости й економічної незалежности. Почався новий похід проти цього руху. Похід цей на Волині ведеться з Луцька, як воєвідського осередку. З огляду на те, що всі місцеві хруні збанкротували, до роботи покликано деяких українських еміґрантів, б. членів уряду УНР. Ці люде, які не розуміють місцевих умов і страждань своїх братів по крови, ведуть перед у страшному братовбибстві. На все національно свідоме вони накидаються як люті вороги й нищать по наказу згори. Їхня рептилька обливає помиями всіх національних діячів. Щоб знищити „Просвіту“, засновують клюб „Рідна Хата“. Щоб підірвати українську кредитову кооперацію, мають заснувати якийсь банк і т. д.

Мета цеї роботи: вбити все відрубне українське й завести якусь напів чужу мішанину.

Свідомість селянства, що з дня на день зростає, ставить таму цій роботі, але є й такі, що готові за гріш рідного брата втопити. Всеж є надія, що народня свідомість зітре голову цій кирині.

Новий католицький костел.

На Ковельщині повстає новий костел, який має назву „незалежний костел старокатолицький“. Осередком його є м. Ратно, а основником його — якийсь Купський. Кандидат С. Кендзєрський у найблищому часі має бути висвячений на епископа.

Зміна назв.

Воєвідський уряд працює над заміною сучасних назв місцевостей на чисто польські. Робиться це під тим проводом, що ніби-то ці назви мають російський характер.

„Наша Культура“.

В свій час сельроби створили на Волині кооперативу „Наша Культура“, яка має в ріжних містах кілька книгарень. Поділившись на правицю й лівицю, тепер сельробівські керманичі розпочали між собою страшну боротьбу зза цеї кооперативи. Чучмаївці собі хочуть захопити її, а Маківчане — собі. А селяне дивляться та спльовують: „А ми не знали, які-то вони“.

Як дідич платить робітникам.

Задармо копали бараболі і бураки.

В селі Жулині пов. Стрий живе дідич Тадеуш Барановскі, що тому чотири роки попродав поле селянам, але доси не поконтрактував жадному. Селяни попродали що могли, остатну худобу, свій власний кавалок поля, а виплачували панський ґрунт, але ясновельможний пан про контракти навіть говорити не хоче.

Минувшої осени приїхав двірський посіпака до села Нінева долішного і кликав селян копати бараболі та бураки. Селяни послухали посіпаку, мимо осінної студени вставали в ночи, обробляли собі що могли, а скоросвіт спішили на панський лан, щоби щось заробити на заспокоєння ріжних рат, податків і кар за гноївки і т. п. Скінчилось копання бараболь і бураків і селяни стали допоминатись свого зарібку. Однак посіпака відповів: прийдете в суботу! Прийшла субота і селяни посходились до двора по свою заплату. Довідуються, що пан Барановскі, кавалер, виїхав до Львова, а його коханка (місцева селянка) позамикала двері, щоби нікого не впустити, а людий казала вигнати з двора, щоб не робили авантури.

І так доси бідні селяни допоминаються своєї належитости, просять, а ясновельможна пані Козаричка гонить їх посіпаками з двора. Забула, як вона сама робила колись на панській ниві і жадна була кавалка хліба.

Дивно тільки, що покривджені селяни не вдадуться на судову дорогу.

Свідок.

Кривдять селян.

Дідичі не платять за роботу.

До редакції „Свободи“ прийшов п. Йосиф Паранька з Городиславич коло Львова й оповів кривди, яких допускається на селянах дідич д-р Кінц з Борщович. Паранька працював чотири місяці на його фільварку Опарові, де виконував столярські роботи при будові господарських будинків. З умовлених 900 долотих дістав тільки половину, а решти не хоче виплатити. Я з вами не годився, каже, йдіть до ржондци! А ржондца відсилає його до дідича. Бідному ро-

---

кожним днем. Стратив охоту до їди, инколи гарячкував, сох, чах на очах, з давного Івана лише снасть остала.

Люди радять поїхати ще до знахоря до Осташовець. Він, цей знахар, це сліпороджений дідусь йому на старість Господь так дав, що людям у всяких бідах і хворобах помагає і з того жиє. Кажуть, візьме фасолі жменю, висипле на стіл і пальцями пересуває по одній і всьо вам скаже, як що і куди, аж чоловікови дивно.

Зновуж панотець каже, дурнів не слухати і в забобони не вірити. Знахарі, як світ світом, ще нікому не помогли і не поможуть; шкода на них витрачуватися. Краще поїхати до доброго дохтора до Львова і як дохтор не поможе, то знахар певно не поможе. Лиш не йти до першого ліпшого дурисвіта, бо і таких у Львові є чимало. Деякі з них, особливо молоді жидки-дохтори, навіть наганячів за пацієнтами по місті розсилають. Таких дохторів і їхніх наганячів треба вистерігатися, бо як вони дістануть кого в свої руки, то обідруть, обрабують свою жертву з останнього гроша, ще й біду на нього накличуть!

Іван уважливо вислухав панотцевої бесіди, взяв у нього адресу одного з визначних наших лікарів і слідуючої днини вибрався до Львова. Від випадку взяв до кишені 200 зл. А нуж щось випаде! Гріш не зашкодить мати при собі.

Коло осмої години ранком Іван приїхав до Львова. Перед двірцем ждав на подорожних спорий гурток людців, подібних з вигляду до звичайних бандитів.

Це були тоті наганячі, що перед ними остерігав панотець.

(Конець буде.)

бітникови випадає тепер за свій зарібок процесуватися.

Той самий ржондца, Зиґмунт Руп, не хоче заплатити селянам за копання бараболь і буряків, хоч вже кілька місяців минуло, як вони виконали свою роботу.

Оттак заробляють дідичі на симпатії українських селян.

Страйк лісових робітників.

Страшний визиск робучої сили.

В лісах коло Перегінська застрайкували робітники, яких страшенно визискує фірма Ґлезінґера. Щоби зломити страйк, фірма вербує нових робітників з ріжних сторін. Тим новим робітникам аґенти фірми нічого не згадують, що в Перегінську страйк, однак свідомі громадяни повинні остерегти робітників, щоби вони не помагали ломити страйку бідних людий та не доводили до проливу крови, як це діється звичайно при інших селянських страйках.

Робітники, що страйкують в перегінських лісах, це місцеві беземельні селяни і заробіток у лісах удержує їх при життю.

Свиняча політика

і руїна для селянства.

Наші хлібороби годують багато свиний, розуміється, тільки на продаж, бо це найлекше жерело доходу, яким обганяють звичайно податки та всякі інші драчки. В останніх часах свині значно потаніли, очевидно тільки по селах, а причинилась до того політика Австрії і Чехословаччини супроти Польщі.

Обі ті держави перестали спроваджувати свині з Польщі. Чехи, нарід знаменито зорганізований і вміють дбати про свої інтереси. Під напором чеських хліборобів чехословацький уряд робить щораз більші перешкоди довозови польських свиний і тим способом оберігає високі ціни чеських свиний. Тепер тої самої практики вживає уряд австрійської републики, куди спроваджували з Польщі коло пів міліона свиний річно. Австрійські міста хвалили собі тане вепрове мясо, але австрійські хлібороби були з того невдоволені і от на домагання хліборобського союза (ляндбунду), австрійський уряд підвисшив недавно цло від кождої польської свині з 9 на 18 зол. Це обнизило довіз свиний з Польщі до половини. Зачувати, що до Відня виїхали польські делеґати в тій справі, але трудно, щоби вони щось виторгували в користь польських свиний. Так само не багато поможуть проби вивозити вепровину з Польщі до Франції, бо й французькі продуценти вміють боронити своїх інтересів.

Одинока рада булаб підвисшити запотребування на свинину в самій Польщі, однак при загальним зубожінню міського населення це також неможливе. Требаби наперед піднести добробут в Польщі, а тоді люди їли би більше мяса.

Та найгірше виходить на тім селянство. Наслідком спадку цін на свині, який виносить 35 проц. в порівнанню з цінами в літі, годівельники тратять на самім тільки вивозі тижнево 750 тисяч зол., а коли додати до того страти у внутрішнім обороті, то загальна страта рільництва від подешевління свиний виносить тижнево коло 2 міліони.

Суди праці.

Для спорів між робітниками і працьодавцями.

У всіх більших промислових осередках, отже й у Львові зачали свою діяльність суди праці, встановлені на основі розпорядку президента Польщі. Вони будуть судити всі цивільні і карні спори, що повстають з приводу угоди про про працю між працьодавцями і робітниками, не тільки фізичними, але й умовими, з виїмком державних і самоуправних урядників. З цивільних справ належать сюди спори за плату, час праці, розвязання умови, всяка задаткова винагорода і відшкодування, а також спори про виконання тих збірних умов, які не є виразно обняті їх постановами.

Суд праці буде також рішати справи виповідження мешкання, які є частиною плати, і спори між робітниками, коли вони на спілку взяли роботу у одного підприємця.

Примусові драчки

на добродійні цілі.

Побіч податків платить наш селянин ще ріжні драчки у формі добровільних датків. В стяганню тих датків посередничать всі уряди, державні і самоуправні, а передовсім староства, уряди податкові, почтові і громадські. Цілей, на які стягається датки, не счисливби.

Як велике є обтяження села таними драчками, хай послужить примір, на які то цілі стягають датки громадські уряди і то за короткий час, а то від листопада ц. р.: державний прапор для громад 10 зл., наліпки 10-ліття 10—20 зл., цеголки на дім сиріт 20—40 зол., календарики поліціянта 15—50 зл., боротьба з сухотами 10—20 зол., краева вистава 25 зол.

Крім того роздається від часу до часу вйтам ріжні брошури, за які також треба платити (як безвартісний „пшеводнік по воєвудзтве").

Громадські уряди одержують припоручення до збирання на згадані цілі від урядників староства, при чому вйти виплачують назначену квоту з гори, а при стяганню податків розкладають ту квоту на селян.

Наші посли повинні поставити в соймі внесення, щоби заборонено державним чи самоуправним урядам займатися стяганням датків на якінебудь цілі, бо коли в стяганню таких датків посередничать уряди, то ті цілі тратять характер добровільности, а набирають характеру примусовости. Примусовим може бути тільки податок.

Збиранням датків на добродійні цілі хай занимаються приватні товариства, а не уряди, ні урядники!

Олекса Яворський.

Куди йдуть податкові гроші?

Позички для інвалідів.

Міністерство скарбу призначило пів міліона золотих кредиту для Рільного Банку на продукційні позички для інвалідів, вдів і сиріт, щоб урухомити нові підприємства або скріпити давні.

Висота позички не може перевисшати 2.000 зл. на одну фірму, опроцентування 2—5 від ста річно. Позички будуть видавані на векслі, що мають забезпечення товарове або гіпотечне, поруку двох осіб, маєтково відповідальних, або двох інвалідів, що ведуть уже підприємства. Подання належить вносити до Банку Рільного (фонд інвалідів), а розділювати кредити буде позичковий комітет, зложений також з двох інвалідів.

Отже для рільників, основи польської держави, позичок нема, як про це голосно говорено в соймі, зате для інвалідів гроші знайшлися. Але для яких інвалідів? Можемо догадатися.

Погіршення судейського стану.

Суддів можна з уряду переносити.

На основі дотеперішної судейської організації, судді користуються привілеєм, що можуть тільки на власне бажання перенестися в інше службове місце, або на основі дисциплінарного слідства! З приводу реорганізації судівництва в Польщі зроблено і тут зміну. На правничий комісії польськ. сойму 12. ц. м. змінено арт. 284 так, що признано владі, яка іменує суддів, право переносити суддів на пенсію або інше службове місце і то окружних суддів на один рік, а ґродських на півтора року. Суддів апеляційних і найвищого суду ця постанова не торкається.

Держава неграмотних.

Сумний стан грамотности в Радянському Союзі.

„В державі неграмотних не може існувати комуністичний лад". Ті слова сказав тому 10 років Ленін і нині вони мають повне значіння. Показується, що боротьба, яку веде радянський уряд з неграмотністю, принесла малі наслідки. В Радянськім Союзі по европейському боці було 1926 р. 46 міліонів неграмотних. На тисячу мешканців припадало 559 невміючих читати ні писати. Самих неграмотних дітий у шкільному віці було 6 і пів міліона. Не диво, бо 62 процент шкільних дітий не ходить до школи.

Число неграмотних представляється на ділі ще гірше, ніж обчисляють урядово, бо багато дорослих людий, котрі ходили короткий час до школи, забуває незабаром зовсім читати і писати, не маючи цеї штуки в уживанню.

Крім того зменшуються що року гроші, які уряд призначує на боротьбу з неграмотністю. Зменшується також число початкових шкіл.

На зїзді українських робітничих союзів стверджено, що число початкових шкіл, яке в 1927 р. виносило 17,500 зменшилося в 1928 р. до 8,200, а число стрілців, що вчилось письма, впало з цих роках із 727.000 на 291.000. Наслідок є такий, що европейський Радянський Союз має сьогодні 28 міліонів неграмотних.

Більшовицька боротьба з релігією.

Зносять церкви і дзвони.

Большевицька влада заборонила в цім Радянськім Союзі будувати церкви і взагалі будинки, що можуть служити релігійним цілям. В Азербейджані місцева влада закрила 9 православних церков, 74 магометанських мечетів і 4 жидівських божниці. Будинки переменили на комуністичні клюби або на мешкання.

Більшовицькі ґазети домагаються ще, щоби знести при церквах дзвони, бо вони нібито перешкаджають в шкільній науці та непокоять хорих у шпиталях. На ділі більшовики не годні стерпіти дзвонів, тому що вони пригадують про річи, які не даються погодити з комунізмом.

Король Аманулах зрікся престола.

Побіда англійської політики.

Афганський король Аманулаг зрікся престола в користь свого брата — це найновіша вістка, що викликала здивування в цілім політичнім світі. Як відомо, в Афганістані вибухло повстання проти короля з причини реформ, які він старався завести в своїй державі. Найбільше бурився нарід проти примусової військової служби і податків. Король воював з повстанцями спершу щасливо і здавалось, що він виграв справу. Однак в останнім часі повстанці почали перемагати, особливо коли половина королівських війск перейшла на їх сторону. Король зніс військову службу і відкликав усі свої реформи, але вже було за пізно. Його положення так погіршилося, що він зрікся королівського престола в користь свого старшого брата і літаком утік з жінкою в безпечне місце.

Упадок короля Аманули є великою побідою англійської політики над більшовицькими впливами в Афганістані. Ця азійська держава лежить між англійськими Індіями і Радянщиною і через те політичні впливи, які панують в Афганістані, мають велике значіння для обох тих держав, що є між собою в тихій війні. За короля Аманулага зросли в Афганістані впливи більшовиків. Це було не на руку англійцям і вони використали незадоволення проти короля, піддержуючи повстанців, знаючи добре, що брат короля є їх приятелем. І англійці довели до того, що більшовицький сторонник Аманулаг мусів уступити, а його місце на престолі заняв англійський сторонник.

Отже зміна на афганськім престолі означує ослаблення більшовицьких впливів, а скріплення впливів англійських, що не остане без наслідків також в цілій середній і полудневій Азії, де більшовики ведуть скриту акцію проти Анґлії.

Вибух вульканів.

Великі простори Чілє знищені.

З полудневої Америки наспіла вість, що в провінції Лянгуїль республики Чілє вибухають два вулькани Кальбуко і Пуїгне. Три кратери вулькану Кальбуко викидають великі маси ляви, що доходить до 10 метрів грубости. Величезні простори заляті морем пливкого вогню, що знищив людські оселі, поля і ліси, які спалахкотіли як солома. Повстали горячі жерела, що ширять спустошення серед худоби. Ріка Поркаде ціла вкрита клубами диму і пари, яку витворює горяча лява. Рівночасно з вибухами вульканів трясеться земля.

Околиці, навіщені катастрофою, заселюють переважно німецькі кольоністи.

Бідний президент Австрії.

Ходив в полатанім одінню.

Новий президент Австрії, д-р Вільгельм Міклас, був донедавна провідником християнсько-суспільної (католицької ґрупи) в австрійському парляменті у Відні, а також головою того парляменту.

Він жонатий і має 11 дітий. Тому дуже бідував. Мешкав у хаті з трьох кімнат. На одному ліжку спало по кілька душ.

У Відні знали, що голова парляменту вже 4 роки носить тесаме одіння, тусаму нагортку і той самий капелюх. Нитки з нагортки вже були вилізли, а одіння було полатане. Але Міклас казав, що він гордий із цього, бо зате його душа і характер не латані, а чисті і цілі.

Тепер через 4 роки Міклас буде вже мати більше мешкання і більше ліжок. Місячна платня президента Австрії виносить 400 долярів.

Щоби більше заробити.

60 літ вдавала мущину.

До шпиталю в Ютиці коло Ню-Йорку привезли хорого 82-літнього старця, Кароля Вернера, із Саратоґа Спринґс, який від 60 літ працював у тій місцевости яко кімнатний маляр. При оглядинах лікарі із здивованням ствердили, що хорий, загально відомий у свому місті є жінкою, яка ціле життя скривалась удачно в мужеському одінню.

На запити, жінка відповіла, що ніхто не довідається про її справжнє імя і походження. Якэ мала дівчина вона приїхала до Канади з своєю мамою, бідною вдовою, і мусіла помагати їй своєю працею. Але як вона переконалась, що жінки заробляють значно менше від мущин, вона переодяглась за хлопця і дістала красшу роботу.

Так вона пережила ціле своє життя яко мущина. Дістазала 20 літ підмогу з публичних фондів, а при кінці мешкала в домі для вбогих.

ЗІ СВІТА.

Жидівські рільники на Україні.

З Харкова доносять, що за останні чотири роки число жидівських рільників на Радянській Україні зросло вчетверо і виносить тепер 155.000 осіб. На основі кольонізаційного пляну на найблищих пять років число рільників жидів має побільшитись о дальших 50.000 родин.

Голод в Боснії.

Наслідком великих снігових опадів по селах Боснії настав голод. Селяни січуть солому і печуть з неї хліб.

Бунт безробітних.

В Біржах на Литві 300 безробітних людий зробило демонстрацію. Коли на поклик поліції демонстранти не хотіли розійтися, кількох провідників арештовано. Тоді безробітні вломилися до арешту і випустили арештованих. В сутичці з демонстрантами поліція вжила пальної зброї, наслідком чого одного вбито а 8 ранено. Щойно військо зробило конець демонстраціям.

Убито 1.400 страйкарів.

В часі страйку робітників на плянтаціях бананів в Колюмбії (в полудневій Америці) військо убило коло 1.400 робітників а ранило 2000. Багато вбитих навіть не погребано, тільки кинено в ріку. Погребано або кинено в воду тяжко ранених, що могли ще жити.

Князь головою „бідняків“.

В перській окрузі вибрано головою комітету „бідняків“ бувшого російського маґната, князя Шаховського. Коли управа комуністичної партії спитала селян, як могли вибрати своїм головою бувшого князя, члени комітету відповіли, що вважають його „бідняком“, бо цілий його маєток влада сконфіскувала.

Бандити на телеґрафічних стовпах.

В Мексику судили бандитів за напади на залізничі потяги. 11 бандитів засудив военний суд на смерть. Їх розстріляли а трупів порозвішували на телеґрафічних стовпах здовш залізничої лінії.

Торговля жінками в Китаю.

Страшний голод, який панує в північно-західнім Китаю, приймає жахливі розміри. Бідне населення гине масово. Одночасно розвинулася торговля жінками і дівчатами. В однім тільки окрузі коло 5 тисяч жінок стратило свою особисту свободу. Продано їх як невільниці до провінції Шан-Сі.

Повстання папуасів.

З Нової Ґвінеї, острова коло Австралії, доносять, що там вибухло повстання кількох тисяч папуасів, занятих на плянтаціях бавовни. Положення погіршилося, коли поліція перейшла на сторону повстанців. Папуаси здобули кілька европейських осель, що находилися в руках анґлійської адміністрації, і вимордували всіх анґлійців. Місто Ґранвіль повстанці спалили.

Холера в Індіях.

Анґлійська влада в Індіях має великий клопіт з холерою, що поширюється в полудневих сторонах цеї анґлійської кольонії. В останньому місяці вмерло на цю пошесть коло 8 тисяч людий.

Сумні відкриття.

Перед кількома місяцями коло берегів Норвеґії виловили в морі останки літака „Лятама“, яким норвежський вчений Амундзен полетів був ще на весну в сторони північного бігуна ратувати італійську виправу ґен. Нобіле. Ці останки свідчать, що Амундзен упав з літаком у море. А недавно один норвеський корабель зловив на морі коло Шпіцберґів великого рекіна (рибу, що пожирає людий) а в його жолудку найшли шкіряну рукавицю, якої вживають летуни. Кажуть, що це рукавиця Амунзена або одного з його товаришів, що погибли на морю.

Новорічний дарунок.

Нюйорський міліонер Геркнес записав 10 міліонів долярів для місцевого університету. Гроші призначені на внутрішну орґанізацію університету та на будову мешкань для студентів.

НОВИНКИ.

Перші три чергові числа „Свободи“ з цього року сконфісковані, тому просимо наших Читачів їх не реклямувати.

— **Резиґнація посла.** Польський комуністичний посол Сохацкі, котрий перебуває в Берліні, схоронившись за границю перед польськими судами, зрікся посольського мандату. На його місце стане послом Скрипа (бувший посол) або Целжальскі.)

— **Снігова заметіль,** що тревала кілька днів минулого тижня, спричинила великі перешкоди на залізницях. Рух на деяких лініях зовсім припинено. На лінії Львів-Стоянів прийшло навіть до катастрофи. Між стаціями Руданці і Колодно станув серед снігу товаровий потяг. Йому на поміч поспішив з противної сторони потяг особовий, але так нещасливо, що обі машини серед задимки наїхали на себе. Із залізничої служби погибло 2 людий а кількох тяжко потовклося. Одному пасажирови зломило ногу. З тої самої причини на лінії Львів-Рава руська коло Лаврикова вискочив із шин особовий потяг, на щастя без шкоди для пасажирів.

— **Всьо дорожіє.** З новим роком підвисшено в Польщі почтову тарифу на поручені листи, а саме в нутрі держави із 40 на 50 с., в заграничнім обороті є 50 на 60 с. Крім того в лютім має подсрожіти залізниця, а заноситься на підвишку цін нафти і цукру.

— **Еміґрація до Франції.** На основі французько-польської умови Франція прийме цього року 35,000 робітників з Польщі.

— **Обмеження еміґрації до Канади.** Канадійський уряд зменшив число рільних робітників, які можуть бути впущені цього року до Канади, до одної третини торічного континґенту. Наслідком того в 1929 р. може виїхати до Канади коло 3 тисяч рільних робітників.

— **Офіцири при воєвідствах.** В найблизшім часі до військових виділів при воєвідських урядах будуть приділені офіцири чинної служби. Вони будуть начальниками тих виділів, якими управляли доси цивільні урядники.

— **Вбивство на вічу.** В місті Цєханові, на північ від Варшави, відбулось жидівське віче. Кількох політичних противників хотіло віче розбити. Тоді один з учасників почастував якогось Єгера так тяжко ножем в бік, що той, перевезений до шпиталю в Білостоці, умер.

— **Риж на лікарські рецепти.** Як доносять польські ґазети, міністерство внутрішних справ приготовило для воєвідств обіжник, який заборонив продавати риж в довільній скількости. Риж мають продавати тільки як лікарство, оскільки лікар припише його хорому. Таким чином влада хоче припинити довіз рижу із заграниці, який коштує річно 15 міліонів зл.

— **Жидівські клопоти.** Серед варшавських жидів були великі нарікання на мойгелів, що доконують акту обрізання, приписаного жидівською вірою. Операції виконували несовісно і спричинювали ріжні недуги у дітей. Наслідком цього управа жидівської громади зажадала, щоби мойгелі піддавались наперед лікарськими оглядинам, прополікували собі уста і руки та вживали чистих інструментів. Проти таких вимог запротестували мойгелі а навіть загрозили страйком, якщо жиди будуть обставати при своїх домаганнях.

— **За що відповідає професор?** В Коломиї відбулася судова розправа проти директора приватної ґімназії в Городенці, Івана Пискозуба і двох професорів, обвинувачених за проступок про безпеченства життя. Минулого року вони вибралися з учениками на прогульку і позволили їм купатися в Дністрі, хоч вода була глибока. В часі купелі втопився 17-літний син начальника стації в Городенці. Всіх засуджено на кару арешту по 14 днів.

— **Напад вовків.** На польсько-радянській границі кількадесять вовків напало на трьох жовнірів польської пограничної сторожі. Вояки відстрілювалися довший час, але вовки так їх окружили, що ледви більший відділ війська при помочи ракет урятував їх від смерти. Вовки втікли, лишивши на снігу кільканайцять убитих товаришів.

— **Жертва морозу.** На шляху коло села Замочок пов. Жовква найдено замерзлу Настю Колачин, 25-літну жінку з Боянця. Вона була несповна розуму і вийшовши перед тижнем з дому, блукала по полях, аж вкінци замерзла.

— **Смерть за вязку дров.** Робітник Василь Леґінь з Єзуполя пов. Станиславів, пішов у ліс назбирати трохи дров, щоб загрітись серед острої зими. Побачивши гаєвого Владислава Комарніцкого, почав утікати. Комарніцкі уважав це за такий страшний злочин, що вистрілив з дубельтівки і положив Леґіня трупом на місци.

— **Син застрілив батька.** В Надорожні пов. Товмач 27-літний Францішок Плашевський застрілив свого батька Мартина, чуючись покривдженим при поділі маєтку.

— **Бандитизм. На гостинци,** що веде зі Львова до Бібрки, напали коло села Шпильчина два озброєні опришки на Василя Біляка, що їхав фірою і вистрілом з кріса зранили його в голову. Поліція арештувала за те Василя Чинерика і Семка Ферчина з Гринева. Ті лісисті сторони взагалі небезпечні і напади бувають часті.

— **Напад на банк.** До контори виміни Ґотліба в Кракові війшов якийсь чоловік і приказавши із револьвером в руці одному урядникови положитись на земли, забрав з віконної вистави ріжні гроші і цінні папери вартости 1.600 зл і втік. Того самого дня вислідила його на улици поліція і коли він почав утікати, поліціянти дали за ним чотири стріли, від яких він упав на землю. Тяжко раненого відставлено до шпиталю, де він бореться зі смертю. Всі зрабовані гроші знайшли при нім. Показалось, що це Іван Притула, літ 36, родом з Плотичі пов. Тернопіль. Він вернув з Америки і в Кракові хотів вчитись на шофера.

— **Загадочна справа.** В селі Безміховій долішній пов. Ліско живе дрібний купець і малоземельний рільник Нухім Фрай, що мав гарну 16-літну доньку Хайку. Перед кількома тижнями Хайка пропала без вісти. Почали шукати за нею на всі боки а поліція арештувала місцевого парубка Холявського, під замітом, що він при помочи своїх товаришів вивіз її до березівського повіту, де вона мала вступити до якогось монастиря. Але незабаром прийшов до старого Нухіма від Хайки лист, в якім вона просить, щоби за нею не шукати, бо їй добре і вона зовсім не хоче вертати до дому. Доси не вдалось йому відшукати доньки, хоч в справу вмішався суд. Є тільки суперечні чутки, що дівчина перебуває в Березові, Ліську або Сяноці.

— **Ограбили церкву.** До католицької церкви в Чікаґо війшло чотирох людий і хотіли зложити присягу, що не будуть пити горівки. Коли станули перед вівтарем, добули револьверів і в присутности двох священиків зрабували ріжні дорогоцінні річи вартости 4 тисяч долярів. Опісля втікли на автах.

— **Убив зятя.** В Ганачеві пов. Перемишляни, 53-літний господар Михайло Рембіш убив сокирою свого зятя Миколу Лемика в часі сну. Убийника відставлено до повітового суду.

ВСЯ КОЛЯДА ДЛЯ „РІДНОЇ ШКОЛИ“!

Всі Кружки „Рідної Школи“, Читальні, Луги, Соколи, Кооперативи, Церковні Брацтва, співацькі, музичні й аматорські гурти, українські громадяни, громадянки, молодь і дітвора — колядують і щедрують на „Рідну Школу“!

— **Різня в костелі.** В Колодні повіт Жовква трьох братів, Ян, Кароль і Леон Мазурі напали в костелі на Казимира Кспарського, з яким мали особисті порахунки, і тяжко порізали його ножами і пожарними топірцями. Одного з них арештовано, а Конарського відставлено в грізнім стані до шпиталю.

— **Крадіж почтових гроший.** В Дрогобичи арештовано почтового урядника Льва Мацюлинського за крадіж гроший, пересиланих в листах грошевих і американських.

— **Жертва праці.** В тартаку в Рясні польській коло Львова згинув інжинір Зальцман при направі кітла. Він зварився в парі.

— **За крадіж грошевих листів** карний суд у Львові засудив листоноша почтового уряду в Знесінню, Яна Нера на три місяці вязниці.

— **Крівавий злочин.** В Жовтанцях пов. Жовква живе молода вдова Марія Вихапень з дорослою донькою Настею. З мамою хотів женитися 29-літний Тимко Сідельник а з докою 21-літний парубок Владислав Матис. Оба парубки зненавиділи себе, бо кождий хотів дістати як найбільше ґрунту. Дійшло до того, що Матис, заставши недавно в хаті Марії вечером Сідельника, пробив його ножем в саме серце, кладучи його на місци трупом. Матиса арештувала поліція і відставила до суду в Жовкві.

— **Шайка грабіжників.** У львівськім повіті арештовано шайку грабіжників, що непокоїли мешканців Руданець, Коровинець, Ременова і т. д. Вони нападали на дорогах, вломлювалися до хат і комор, а вкрадені річи продавали одному жидови в Руданцях. Десятьох арештованих відставлено до судового арешту у Львові.

Присилайте передплату!

ДОПИСИ.

КАЛЬНЕ ПОВ. ЗБОРІВ. (Безправство наказного війта). Наше село є окружене довкола лісами Потоцького, а тільки від східної сторони невелика смуга густою помежованих нивок свідчить про його убогість. По середині села кількадесятьметровий громадський вигін, на котрім росте старезна липа, а побіч неї фіґура, на памятку скасування панщини. Наказний війт Флюрко на весну 1928 р. огородив фіґуру кільчастижм дротом, мовлячи, що забезпечує фіґуру перед ушкодженням худобою. Доперва дня 16. мая, коли вийшла процесія до фіґури вшанувати скасування панщини, війт Флюрко вже в безличний спосіб заявив, що фіґура і площа під нею є власністю „Тов. Школи людовей“. Остовпілі мешканці гадали, що війт не при розумі, доперва пізнійше прослідивши справу, пересвідчилися, що війт при помочи повітового виділу в Золочеві заінтабулював одинокий громадський вигін на „Тов. Школи людовей“ в Золочеві. Громада, хоть сама бідна та виснажена довготревалою війною, мусить вести нині процес за своє власне громадське добро. Війт Флюрко крім повисшого факту допускався ще інших надужить, так, що влада на інтервенцію сенатора Кузьмина усунула його від урядування. Це тільки маленьке звено в тім великім ланцюху безправств, які доконуються в наших громадах.

КОСТІЛЬНИКИ ПОВ. БУЧАЧ. (На приклад іншим). З приводу 60-літньогс ювилею „Просвіти“ виділ нашої читальні скликав дня 23. грудня збори, присвячені цій справі. Голова виділу розвів широку агітацію між членами, щоби запренумерували українські часописи і вибрав окремий до цього комітет, що має збирати від передплатників гроші і пересилати редакції. В першій хвилі приєднано 6-ох передплатників для „Свободи“. Є надія, що за ними прийде більше. Честь свідомому виділови та його голові! Це найкращий спосіб поширення просвіти між народом. За їхнім прикладом повинні піти інші села. **Місцевий.**

НОВОСІЛЦІ ПОВ. СЯНІК. (Хто наш приятель, а хто шкідник). З приходом нового душпастира о. Менцінського, горячого патріота орґанізатора (бувшого

старшини УГА), село наше почало відживати з кацапського багна. Заложено кооперативу, драматичний кружок та хор. Молодь улаштовує часті театральні вистави, а хор під проводом о. Менцінського дає концерти, виїзджає на сусідні села та загощує навіть до Сянока зі своїми піснями. У нас є чимало поляків Великою перешкодою в нашій праці був місцевий управитель школи Станіслаз Ґурскі, загорілий польський шовініст, хоч з українського роду (тай жінка його дочка українського священика). Він заложив у селі „дом людови“ і польську касу, однак майном селян управляв як своїм власним на шкоду громади Допускався таких зловживань, що як приїхав ревізор, то при обрахунку забракло коло 10.000 зол. Тоді спритний панок утік, однак поліція його зловила. Тепер сидить він в Івановій хаті та доживає справедливости. А гроші бідних селян пропали. Але в громаді може настануть тепер кращі порядки. **Свій.**

Ціни у Львові.

16. січня 1929.

АРТИКУЛИ ПЕРШОЇ ПОТРЕБИ. Молоко 0.50—60, сметана 2.20—2.40, масло 6.20—7.50, сир 1.80—2.40, яйця 17—22 с., вепровина 2.60—3.10, воловина 1.85—2.30, телятина 2—2.40, баранина 2, солонина 3.20—3.35, сало 3.60, ковбаса 3.20—4.15, мука 60-процентова 0.80, гречані крупи 0.90, фасоля біла 1—1.20, краса 0.80, бульба 0.15, бураки 0.25, морхва 0.25, петрушка 0.80, цебуля 0.40, вуголь 100 кґ. 7.20, дрова 7.20, капуста свіжа 0.30, квашена 0.50.

ЗБІЖЕ. Пшениця двірська 45.75—46.75. селянська 43—44, жито 33—34, ячмінь бров. 34—35, на мливо 27.50—28.50, овес 29—30, горох 38—50, гречка 37—38, сіно 18—20, солома 9—10.

ГРОШІ. Доляр амер. 8.88, канад. 8.82, чеська корона 0.26, шілінґ 1.25, лей 0.05, франк 0.34, фунт штерл. 43.50, червонець 18—19.

Оголошення.

Видає С-ка „Діло“, зар. стов. з обмеж. пор. — За редакцію відповідає Ол. Кузьма. — З друкарні Вид. Спілки „Діло“. Львів, Ринок ч. 10.